

»Gnavne folk skal have smurt spæk under stolesædet – så retter humøret sig«

Tale ved folketingets åbning 1987 af Hans Pavia Rosing, MF

Udviklingen i Kalaallit Nunaat (Grønland) i disse år er meget hurtig, til tider voldsom, men altid spændende. Det er mit indtryk, at det kan være vanskeligt hervedfra at danne sig et nutidigt og samlet billede af det Grønland, vi lever i til hverdag.

Jeg sidder nu som et af de nye nordatlantiske mandater her i det høje Ting, fordi mine vælgere i Grønland har ønsket at vise den nye tids Grønland i det danske Folketing. Jeg ser frem til samarbejdet med stor lyst og spænding, fordi jeg er overbevist om, at tiden nu er moden til at få skabt et frit og ligeværdigt rigsfællesskab, hvor vi kan leve sammen ud fra lysten til og behovet for at være sammen. Jeg står her, fordi Grønland sammen med Færøerne og Danmark indgår i et grundlovssikret rigsfællesskab – et fællesskab mellem dele af dette rige, hvor hver del har sit eget sprog, sin egen kultur og sine egne tanker og ønsker om, hvordan fremtiden skal skabes. Jeg synes det er et rigt facetteret og vidtspændende samfund, som man kan være glad og stolt over at være en del af.

Åbningsdebatten bruges gerne – i særdeleshed ens jomfrutale – til at skitsere de mere overordnede mål for ens arbejde – kombineret med de mere specifikke områder og emner, som man søger at fremme.

Et overordnet mål for mig og mit parti, *Siumut*, er at være med til at etablere og cementere et frit rigsfællesskab. At medvirke til at frembringe en politisk situation, som vil være historisk for det danske rige og det grønlandske folk: at koloniepoken definitivt slettes af tavlen og erstattes med et frit og ligeværdigt samarbejde mellem frie og ligeværdige folk.

Denne proces vil kræve et nyt og mere tidsvarende syn på hvordan et rigsfællesskab bør fungere – og det vil kræve et opgør med de historiske myter og forældede billeder af hinanden, vi i de forskellige dele af riget bærer rundt på.

For at sige det med et gammelt grønlandsk ordsprog:

»Ilivitoqqat ammarterlugit anorisaa-taasarput« = »Den, der åbner gamle grave, maner stormen frem«.

Lad mig starte de mere specifikke emner med det, som jeg som grønlandsk landsstyremedlem for økonomiske anliggender har beskæftiget mig meget med – de økonomiske relationer mellem fællesskabets enkelte dele.

Gennem snart en lang årrække har man både her, i Grønland og andre steder fået skabt det billede, at Grønland modtager en stor sum penge fra Danmark uden at yde noget til gengæld. Det har til tider – også her i salen – været fremstillet som om de danske skatteborgere har hældt skatte kroner ned i et mørkt arktisk hul, hvor de så skulle være forsvundet i et bundløst dyb under indlandsisen. Sådan forholder det sig faktisk ikke. En sådan fremstilling svarer stort set til at beskrive månen som en halvkugle, fordi man kun betragter den, når den ene side ligger i mørke.

Jeg iværksatte for et par år siden en uvildig undersøgelse af de økonomiske relationer mellem Grønland og Danmark med det formål at få vist også den mørke side af månen. Resultatet blev, som det vil være mange af tingets medlemmer bekendt, at økonomien mellem Grønland og Danmark bedst kan beskrives som en cirkeløkonomi.

For langt størstparten af de såkaldte »Økonomiske tilskud« der tilgår Grønland, vandrer mere eller mindre stille og roligt tilbage til Danmark igen – og skaber beskæftigelse, økonomisk fremgang og besparelser i den danske del af riget.

Ville det ikke være klædeligt – og i tidens ånd – om vi i de forhandlinger, vi løbende har omkring de økonomiske forbindelser i vort rigsfællesskab, an-

lagde den synsvinkel, som efter min mening er ganske konstruktiv for begge parter – at de økonomiske tilførsler til Grønland fra Danmark også er hjælp til selvhjælp for Danmark.

I en række tilfælde har vi siden Hjemmestyrets indførelse i 1979 set Folketinget foretage nedskæringer på de områder, vi stod umiddelbart foran at overtage. Det drejer sig ifølge vore beregninger om et beløb op mod de fire hundrede millioner kroner – en beregning som den siddende regering ikke har anfægtet.

Vi har naturligvis givet udtryk for vor utilfredshed med dette forhold – men faktisk er det langt værre, at man fra hverken den danske eller den grønlandske side har haft sans nok for moderne økonomisk tankegang til at beregne de følgevirkninger, dette har haft for den danske forsyningsindustri, som helt eller delvist er afhængig af Grønland. Jeg behøver blot i denne sammenhæng at nævne boligområdet i Grønland, som giver dansk beskæftigelse i Grønland og skaber eksport for danske byggevirk-somheder.

Økonomiske forhandlinger mellem to ligeværdige parter i det danske rige skal ikke være præget af den enes dominans over den anden eller den andens evindelige utilfredshed med den ene. Det er mit håb, at jeg som medlem af dette høje Ting kan være med til at skabe en ny situation, hvor de økonomiske relationer mellem Grønland og Danmark vil blive behandlet i dette lys – og med størst mulig fleksibilitet og respekt.

Når vi taler økonomi, kan vi ikke undgå at komme ind på vore ressourcer

*Hans Pavia Rosing på talerstolen i Montreal 1985.
Foto: Keld Hansen.*

i Grønland – råstofferne. Ifølge Hjemmestyreaftalen er de grønlandske råstoffer et fællesanliggende. Det vil sige, at uanset om vi lever i Danmark eller i Grønland, har vi fælles ejendomsret til undergrunden – i Grønland.

Som situationen er i dag lever vi altså under en hjemmestyrelov, som forhindrer os grønlandere i at håndhæve den mest basale menneskerettighed – retten til det land, hvor man er født og som er ens hjem.

Der skal ikke herske nogen tvivl om, at jeg ligesom langt de fleste af mine landsmænd finder denne situation grundlæggende forkert.

Jeg beder om forståelse for, at dette faktum dybest set er at betragte som en fratagelse af vores identitet som selvstændige og værdige borgere i verdenssamfundet.

Grønland – Menneskenes Land – er det land, som vort hele liv, vor historie og vor kultur hviler på.

I samme åndedrag vil jeg dog ikke undlade at bemærke, at tiden tilsyneladende arbejder med os i dette spørgsmål. Der har gennem de sidste år i denne sal været tegn fra flere sider på, at man med tidligere statsminister Anker Jørgensens ord igen mener »at der faktisk er noget at ræfle om«.

Det kan jeg kun udtrykke glæde over. Fordi vi i den kommende tid må finde frem til en ny ordning, hvis vi vil skabe det frie og ligeværdige rigsfællesskab, som vil kunne skabe ro og glæde i samarbejdet mellem rigets dele.

Det er mit håb, at jeg i dette høje Ting kan være medvirkende til at forandre situationen omkring Grønlands undergrund og råstofordningen, således at vi får løst op for denne sidste knude af historisk hindring for det frie samarbejde.

Statsministeren løste for kort tid siden en anden af de historiske knuder mellem Grønland og Danmark med et lynhurtigt hug.

Jeg skal ikke lægge skjul på, at nedlæggelsen af Ministeriet for Grønland blev modtaget med glæde hos os. Mest af alt, fordi dette ministerium stod som selve

symbolet på fremmedadministration i vort land. På formynderskab i stedet for samarbejde. På fortid i stedet for fremtid.

Vi ser nu med spænding og forventning frem til resultaterne af den nye fordeling af de tilbageværende områder i nye regier og til det direkte samarbejde med statsministeren ved overtagelsen af de sidste områder.

Det er vores håb, at vi ved overtagelsen af disse områder vil kunne finde nye og bedre metoder til at organisere overtagelsen på, for netop med de resterende områder er det måske vigtigere end nogensinde. Jeg tænker her i første omgang på sundhedsvæsenet og miljølovgivningen.

Sundhedsvæsenet er den enkelte borgers livsforsikring. Det er altafgørende for trivsel i hverdagen og sikkerheden overfor livets tildragelser, at man i sin bevidsthed bærer på en forvisning om et trygt og sikkert beredskab – uanset hvor i riget man befinder sig.

Sundhedsvæsenet i Grønland har svære kår – måske sværere end man hernede kan forestille sig. For os gælder ønsket om »Sundhed år 2000« lige så vel som for alle andre lande. Det er derfor afgørende vigtigt, at vi ved overtagelsen af ansvaret for dette område sikres både økonomisk og menneskeligt.

Når vi har udtrykt ønske om at overtage ansvaret for sundhedsvæsenet, er det, fordi vi tror på, at vi vil kunne gøre det mere grønlandsk end under de nuværende forhold.

Det skal ikke forstås som en kritik af den indsats, som det danske samfund har ydet. Tværtimod. Men det er et led i

vores bestræbelser på selv at bære ansvaret for vore handlinger. Hermed ønsker jeg også at understrege, at det er ganske rimeligt, at vi selv tager ansvaret for de svøber i vort land, som i høj grad er med til at belaste sundhedsvæsenet helt urimeligt – jeg tænker på spiritusmisbrug, kønssygdomme og voldstilfælde.

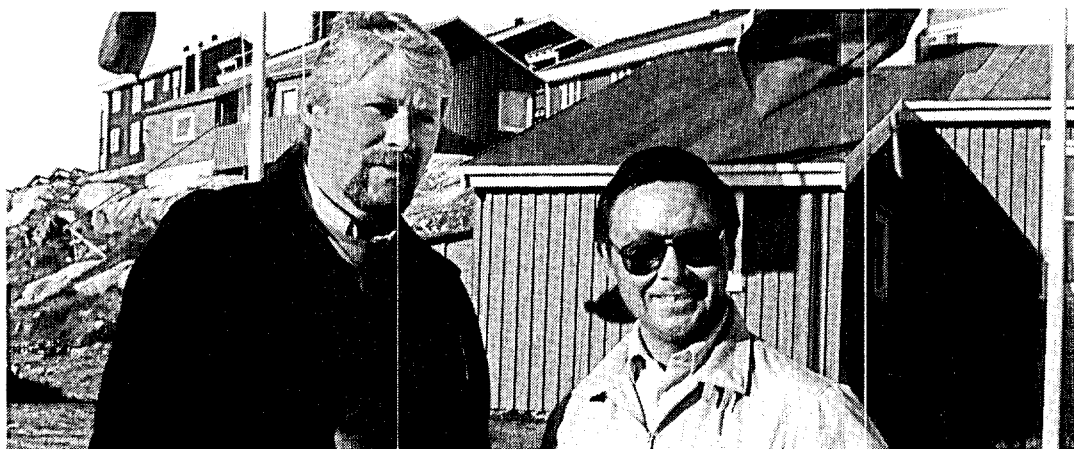
Vi har i Grønland bidraget væsentligt til virkeliggørelsen af en samlet arktisk miljøstrategi – et arbejde som faktisk er enestående som en international-regional bastion mod forurening af hvad nogen har kaldt »jordklodens køleskab«.

Men vi ved, at vi ikke magter denne opgave alene – og at opgaven absolut heller ikke kun er relevant for Grønland.

Vi har allerede gennem mange år været udsat for luftbåren forurening fra de store industricentre i Europa, USSR og USA. Kampen mod denne forurening kræver indsats på internationalt plan mellem staterne i disse områder.

Vort hav er endnu det reneste i verden – men vi alene magter ikke at sikre det mod de ulykker, som har ramt andre områder. Vi råder faktisk end ikke over tilstrækkeligt udstyr til at beskytte vores kyster mod f.eks. olieudslip. Og havet er for Inuit det åndehul, som gennem årtusinder har muliggjort vores overlevelse – sådan som det også er det i dag.

Jeg har bemærket mig, i hvor høj grad man i dette Ting er optaget af netop miljøproblemer, og jeg ser derfor trygt frem til et godt og nødvendigt samarbejde med Folketinget også på dette område. Jeg vil lægge vægt på, at dette område opprioriteres og at der skaffes bedre forhold ved overtagelsen af kom-

*De to grønlandske folketingsmedlemmer Hans Pavia Rosing, Siumut, og Otto Steenholdt, Atassut, sommeren 1987.
Foto: Kurt Kristensen, Sermitsiaq.*

petancen på området, end der forefindes nu.

Lad mig på dette tidspunkt også orientere medlemmerne om, at det grønlandske landsting allerede i 1983 enstemmigt besluttede, at Grønland er et atomvåbenfrit område. Det er naturligvis udtryk for, at vi er et fredselkende folk, og at vi ønsker at støtte enhver form for initiativ til afspænding og afmilitarisering. Dette anfægter ikke vores accept af Nato eller øvrige tilhørsforhold i verdensbilledet – men det understreger lige så klart, hvilken vej vi gerne ser betrådt i disse relationer.

I Grønland betragter vi os selv som en del af verdens oprindelige folkeslag. Ligesom indianerne i Syd-, Mellem- og Nordamerika, samerne i Norge, Sverige og Finland og som adskillige andre af den såkaldte 4. verdens folk. Vi er i direkte slægtsskab med Inuit (eskimoerne) i USA, Canada og USSR.

Grønland må betragtes som et brohoved mellem Norden og det arktiske område. Vi ønsker at vægte samarbejdet

mod Norden og mod det øvrige arktiske område ligeligt.

På en række vitale områder er vi historisk og aktuelt nødsaget til at finde en fælles holdning til den øvrige verden. Jeg tænker her på bl.a. Den Internationale Hvalfangstkommission og en række andre internationale konventioner, hvor vi i rigsfællesskabet må optræde udadtil med een stemme.

Høje Ting – med et godt billede fra det arktiske kan jeg slutte denne tale med at sige at jeg med dette har vist toppen af isbjerget. Hvad der ligger under vil blive synligt, når vi fremover dykker ned i det daglige arbejde.

Hvad jeg til en vis grad har forsøgt at opnå ved dette indlæg i åbningsdebatten kan jeg måske allerbedst udtrykke ved igen at benytte et af mine forfædres udmærkede grønlandske ordsprog:

»Isumaluttut issiaviisa ataata orsorlugit isumagissisarput« = »Gnavne folk skal have smurt spæk under stolesædet – så retter humøret sig«.